

סוכה כח

משה שווערד

1. ספר בניהו בן יהוידע על סוכה דף כח/א

שם מימי לא קדמני אדם לבית המדרש. י"ל למה הזכיר להם מידות אלו דאין שייכים לענין. אטו לשבוחי גרמיה הוא בא, שלא היה צריך לומר להם אלא אחת והוא שלא אמרתי דבר שלא שמעתי מפי רבי. ונראה לי בס"ד כי על דבר זה שלא יאמר דבר שלא שמע מפי רבו, י"ל וכל האופנים שבעולם שמעם מפי רבו, ולפי מדתו זאת מוכרח שיסתום שערי תשובה בפני רוב השואלים דת ותורה אף על פי שהוא יש לאל ידו להשיב, ונמצאת מדה זו קשה דלקו בה כמה וכמה שואלי דת, לכן הגיד להם שלש מדות יקרות אלו, שלא קדמני אדם בבית המדרש ושלא ישנתי בבית המדרש ושלא הנחתי אדם ויצאתי, דמאחר שהיה מחובשי בית המדרש כל כך ודאי שמע כמה וכמה אלפים ורבות אופני שאלות בדת ותורה ולכן ודאי רוב הקרוב לכל דאלו השאלות אשר ישאלון ממנו בא דמותם וצלמם לפני רבותיו ושמעם הוא שבזה יוכל להשיב לשואלים ממנו. ונמצא דלא נפיק פסידא כולי האי ממדה זו שהוא מחזיק בה:

2. ספר בניהו בן יהוידע על סוכה דף כח/א

שם ולא הרהר במבואות המטונפות. קשה מאי רבותיה דר' יוחנן בן זכאי בזה והלא זה אסור מדינא לכל אדם. ונראה לי כי בדרך הטבע כל חכם שהוא אדוק בתורה ימים ולילות קשה עליו מאד דבר זה לשמור עצמו לבלתי יהרהר בדברי תורה במבואות המטונפות ומוכרח שישגה בזה ואנוס מקרי, וכמו שאמרו בגמרא על ר' אלעזר בן רשב"י שהרהר בדבר אחד מדברי תורה בבית הכסא, והקשה בגמרא איך יעשה כן, ומשני דאנוס היה, ואם כן כפי הטבע קשה לשמור עצמו בדבר זה, והיינו שבחו של ר' יוחנן בן זכאי דאף על פי שהיה אדוק בתורה הרבה וקשה לשמור עצמו בדבר זה עם כל זה היה שולט בטבעו ונזהר מאד לבלתי ישגה בשום פעם להרהר בדברי תורה במקום מטונף:

3. ספר בניהו בן יהוידע על סוכה דף כח/א

שם ראויים שתשרה שכינה עליהם כמשה רבינו ע"ה. כתב הגאון חיד"א ז"ל בפתח עינים מקשים והא כתיב |דברים ל"ד י'| ולא קם נביא עוד כמשה עיין שם. [1] ולא קשיא מידי ראויין קאמר אבל באמת לא הווי נביאי אפילו במדרגה הקטנה כי פסקה הנבואה אחר חגי זכריה ומלאכי, וקרא אמר ולא קם כמשה קימה בפועל. [2] או נראה לי לענין ההתמדה מדמי להו כי מצינו במשה רבינו ע"ה לא זזה שכינה ממנו אפילו שעה אחת כן הם היו ראויים להשראת שכינה בתמידות אבל במדרגת הנבואה והשראת שכינה לא איירי הכא דאין הכי נמי היו זוכין למדרגה כפי ערכם דוקא אבל למדרגת נבואה של משה רבינו ע"ה אי אפשר להגיע. [3] אי נמי השראת שכינה דנקיש הכא על רוח הקודש ולא על נבואה וכמו שאמר רבינו האר"י ז"ל בריש שער רוח הקודש שזכה דוד המלך ע"ה לרוח הקודש למדרגה גדולה כמו מדרגת משה רבינו ע"ה בנבואה שהיתה קול בקול, וכמו שהיה משה רבינו ע"ה רבן של כל נביאים בנבואה כן היה דוד המלך ע"ה רבן של כל בעלי רוח הקודש שלא יש צדיק שזכה למדרגתו ברוח הקודש:

4. ספר בניהו בן יהוידע על סוכה דף כח/א

שם. ושיחת דקלים. הנה בתשובות הגאונים סי' ע"ד יש תשובה לרבינו האי גאון ז"ל שכתב ח"ל ושאלתם שיחת דקלים אמרו כי יום שאין בו נשיבת הרוח דכשאתה פורש סדין אינה מתנענעת והיודע עומד בין ב' דקלים שהם קרובים זה לזה ורואה איך ינעו זה לזה יש בו סימן שמכירין בהם כמה דברים. ואמרו כי מר אברהם קבאסי גאון זצ"ל שהיה בשנת אלף ק"מ לשטרות היה מכיר בשיחת דקלים והיה מודיע פליאות גדולות שמכירין בהם האמת בני אדם, עד כאן לשונו יעויין שם. וגם רבינו האר"י ז"ל זכה להכיר בשיחת דקלים כאשר העיד עליו רבינו מורנו הרב חיים ויטל ז"ל בהקדמתו לשער ההקדמות, יעויין שם:

5. ספר בניהו בן יהוידע על סוכה דף כח/א

שם לקיים מה שנאמר להנחיל אוהבי יש ואצרותיהם אמלא. פירוש אל תחשוב דרבן יוחנן בן זכאי איבד זמן כדי לידע חכמות אלו שהם שיחת שדים ושיחת דקלים ומשלוח כובסים ומשלוח שועלים, אלא באמת הוא כל זמנו עשאו קבע ללמוד התורה דוקא ושאר חכמות הנזכרות קלט אותם בסייעתא דשמיא שפתח לבו להבינם במהרה הואיל ויש בהם צורך לענייני תורה ולכך אמר ואצרותיהם אמלא אני בעצמי אמלא אוצרות מוחם ולבם ולא על ידי יגיעה שלהם:

6. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף כח עמוד א

דבר קטן הויות דאביי ורבא. פי' דבר קטן הוא לגבי מעשה מרכבה שאמרנו, ולגבי הא נמי לא קרי דבר קטן לתלמוד שהרי קדמו לכולם שלא הניח מקרא משנה ותלמוד הלכות ואגדות והם יתד שהכל תלוי בו, אלא הויות דאביי ורבא הם קושיות ותירוצין וספיקות שלהם שלא נתבררו להם מפני שלא ירדו לעומקו של תלמוד כחכמים הראשונים, ולפי שהיה זה מחסרון ידיעה קרי ליה דבר קטן בחכמת המשנה אבל גדול הוא מכל שאר חכמות הגוים, וזה הפירוש אמת ונכון לכל המאמין, ולא כמו שפירשו אחרים האלקים יכפר.

7. רמב"ם יד החזקה - הלכות יסודי התורה פרק ז

(יג) ועניני ארבעה פרקים אלו שבחמש מצות האלו הם שחכמים הראשונים קוראין אותו פרדס כמו שאמרו ארבעה נכנסו לפרדס ואע"פ שגדולי ישראל היו וחכמים גדולים היו לא כולם היה בהן כח לידע ולהשיג כל הדברים על בורין ואני אומר שאין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כריסו לחם ובשר ולחם ובשר הוא לידע האסור והמותר וכיצא בהם משאר המצות ואע"פ

שדברים אלו דבר קטן קראו אותן חכמים שהרי אמרו חכמים דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הוויות דאביי ורבא אעפ"כ ראויין הן להקדימן שהן מיישבין דעתו של אדם תחלה ועוד שהם הטובה הגדולה שהשפיע הקב"ה ליישוב העולם הזה כדי לנחול חיי העולם הבא ואפשר שידעם הכל קטן וגדול איש ואשה בעל לב רחב ובעל לב קצר:

8. שפתי כהן על יורה דעה - סימן רמו

אבל לא בלימוד שאר החכמות. כגון ספרי הפילוסופים ותכונה וחכמת הקבלה וכיוצא בהן ואין לשון הרב מתוקן שכתב וזהו נקרא בין החכמים טיול בפרדס כו' משמע שכל שאר החכמות זולת הש"ס נקרא טיול בפרדס ואינו כן שהרמב"ם כתב בספ"ד מהל' יסודי התורה שעניני מעשה בראשית ומעשה מרכבה הם שחכמים קוראים אותו פרדס כמ"ש (כפ' אין דורשין) ארבעה נכנסו לפרדס ואף ע"פ שגדולי ישראל וחכמים גדולים היו לא כולם היו בהן כח לידע ולהשיג כל הדברים על בורין ואני אומר שאין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כריסו לחם ובשר ולחם ובשר הוא לידע האסור והמותר וכיוצא בהם משאר המצות ואף ע"פ שדברים אלו דבר קטן קראו אותן חכמים שהרי אמרו (בבבא בתרא דף קל"ד ע"א) דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הוויות דאביי ורבא אע"פ כן ראויין הן להקדימן שהם מיישבים דעתו של אדם תחלה ועוד שהם הטובה הגדולה שהשפיע הקב"ה ליישוב העוה"ז כדי לנחול חיי העוה"ב ואפשר שידעם הכל קטן וגדול איש ואשה בעל לב רחב ובעל לב קצר ע"כ גם בדרישה נסתכן בלשון זה שכתב הרב ולא עיין רק בדברי הרמב"ם שבפ"א מהל' ת"ת שסיים שם וז"ל וענינים הנקראים פרדס בכלל הש"ס הן וכתב עליו וז"ל ודבריו תמוהים לפע"כ כי לפע"ד פרדס הנזכר ר"ל חכמות הטבעיות ואיך כללו בכלל הש"ס ונ"ל שפרדס ר"ל ע"ד שאמרו ד' נכנסו לפרדס והוא חקירה עיונית א-להיית ואפ"י אזה כתב הרמב"ם שאע"פ שבכלל הש"ס הן מ"מ לא ילמדנו רק אחר שמילא כריסו ממשנה ויש"ס עכ"ל ואילו ראה דברי הרמב"ם שבספ"ד מהלכות יסודי התורה שהבאתי לא כתב כן גם

המקובלים ושאר האחרונים הפליגו בדבר שלא ללמוד חכמת הקבלה עד אחר שמילא כריסו מהש"ס **ויש שכתבו שלא ללמוד קבלה עד שיהא בן ארבעים שנה כמ"ש בן ארבעים לבניה בשגם שצריך קדושה וטהרה וזריזות ונקיות לזה ורוב המתפרצים לעלות בחכמה זו קודם הזמן הראוי קומטו בלא עת כמ"ש כל זה בד' חכמי האמת:**

9. ספר תפארת שלמה על מועדים - לחג הסוכות

להושענא רבה. הנראה לכאור שינוי הנוסחאות בסידורים בא' כתיב הושענא רבה בה'. ובא' כתיב הושענא רבא באלף. גם ביהא שמיה רבה יש שינוי נוסחאות בה' או בא'. **אך הנה כבר ידוע שעיקר תיקון האדם ליחד שם הוי' ב"ה.** כי ה' היא מרוחק בשם הוי' כמ"ש בפסוק (דברים לב, ו) ה'לד' תגמלו זאת ה' עומדת מרוחק מתיבת לשם. וז"פ (שם לב, ה) בהפירוי בני אדם כי מעשה בני"א הם גורמים הפירוד ע"י פגם ההטאים. וביום ג"כ לתקן ליחד אותיות השם. אך לעתיד א"ה ייה' התיקון לגמרי ויתקברו אותיות שם הוי'. וז"ש אמרים יתא שמ' רבה מברך וכו'. **אך גם עתה בזמן הגלות יש בידינו ג"כ לתקן ע"י לימוד התורה כמ"ש ואין לנו שיוור רק התורה הזאת. וז"ש חזו"ל (סוכה כח, א) הויות דאביי ורבא.** ומבואר בספרי המקובלים שמו של רבא מרומז בתורה בר"ת (בראשית יד, יב) "רכשו" בן "אחי. שגם אז במלחמת אברהם עם המלכים ראה אברהם אבינו ע"ה נשמתו של רבא משוקע בתוך סדום. וגם תיבת אביי מרומז בפ' (הושע יד, ד) "אשר" בכך "ירוחם" ייתום כי בזמן הגלות אנו כיתומים ואין אב. **וזה הענין שיש בידינו**

גם עתה לקרב ולעשות היחוד בשם הוי' ע"י הלימוד נקרא הויו"ת דאביי ורבא. והתורה מגינה ומציל ממלחמת היצר שהאדם בורח ממנו כמו שרוצה הוא נס לערי מקלט. וז"ש (דברים ד, מב) ונס אל אחת הערים וכו' וסמך ל' (שם ד, מד) וזאת התורה. שגם התורה היא מצלת מיד הרודף הוא היצר כמו הערי מקלט מיד הרודף. ולזה גם שני הנוסחאות עולים בקנה אחד הושענא רב"ה רומז לעתיד שיהי' היחוד בשלימות בשם הוי' ב"ה. אך גם עתה עכ"פ לא יבצר שיהי' כח בלימודו בתוה"ק שיהי' לנו מקום לברוח להנצל מדי היצר"ר הרודף אותנו. ולא ייה' לנו טרדות ועיכוב כלל רק מתוך שמחה והרחבה. ושיהי' לימודו לרצון ליחד הדודים אמן. ובוה פרשנו מאמר בגמ' (ברכות לה, ב) אמר להו רבא לרבנן במטותא מיניכו ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזון קמאי כי היכי דלא לטרדן במזוניכי כולא שתא. ולכאורה קשה האם הרבנן האלו עובדי אדמה היו בשדות וכרמים ומה כוונתו בזה. אמנם הנה הימים האלו ניסן ותשרי הם ימי הרצון והחסד בתחלת השנה בתשרי הי' תחלת בריאת העולם. ובניסן הי' הגאולה והישועה בימי צאתנו מצרים. לכן בכל שנה ושנה בימים האלו בזמן הזה מתעורר הרצון הטוב ההוא בתשרי לקיום העולם ובניסן על הגאולה וישועה. והנה כתי' (תהלים סט, יד) ואני תפלתי לך ד' עת רצון לומר כי בשעת עת רצון העיקר הוא להתאמץ רק בתפלה להמשיך רצונות טובות על ישראל והוא זמן התפלה ותחנונים והנה זמן תורה להודות וזמן תפלה לחוד. לכן בימים הקדושים האלו צריך כל אדם להשתדל ולכוון בתפלתו יותר מתלמוד תורה ובוה מתעורר הרצון והרחמים העליונים להמשיך השפעות טובות על כל השנה וזה שאמר להם רבא לא תתחזון קמאי בימים האלו בלימוד התורה כך בתמידות רק השתדלו והרבו תחנה ובקשה להמשיך לכם רחמים וברכה על כל השנה דלא לטרדא במזוניכו כולא שתא וזה פי' (בראשית ח, ד) ותנת התיבה בחודש השביעי ומבואר בזה"ק (זהר ג, קח, ב) הרמו על חודש תשרי. יתא רעוא דתשרי על עמ'י. וזה ותנת התיבה. לשון העובר לפני התיבה. הדיבורי תפלה יתקבלו לרצון להשפיע ברכה והצלחה אמן:

10. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף כח עמוד א

גירסא דיקא ולא אמר הגיע עת לעמוד מבית המדרש חוץ מערבי פסחים וערבי יום הכפורים. פי' ערבי פסחים משום מצה, וערבי יום הכפורים משום סעודה שכל האוכל בו כאילו התענה תשיעי ועשירי.

11. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף כח עמוד א

הא דתנן אמרו לו אם כן היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימך. **לאו דוקא דהא סוכה גדולה וכשרה היא, אלא דאסרו רבנן שלא תהא שולחנו בתוך הבית גזירה שמא ימשך אחר שולחנו, אלא פירושו לא קיימת מצות סוכה כראוי וכרצון חכמים, ודכוותה בפרק ערבי פסחים מי שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, שפירושו שלא קיים מצותו כראוי אבל ודאי אינו מעכב, וכן רבים.**

12. תוספות סוכה דף ג/א

דאמר לך מני ב"ש היא ולא תזוז מינה כו' - ... **אם עשה כדברי ב"ש לא יצא ידי חובתו אפי' דאורייתא כדאשכחן לב"ש היכא דתיב אפיתחא דמטללתא דגזרי שמא ימשך אחר שולחנו וקאמרי לא קיימת מצות סוכה מימך דאפי' מדאורייתא לא קיים ומדבית שמאי נשמע לב"ה:**

• ערוך לנר מסכת סוכה דף כח עמוד א

במתניתן לא קיימת מצות סוכה מימך. עיין בר"ן וריטב"א שכתבו אף שאינו רק גזירה דרבנן מ"מ שייך לשון זה כמו במה שאמר ר"ג (פסחים קטז א) כל שלא אמר דברים האלה בפסח לא יצא ידי חובתו וכן שם בפסחים על המשנה דר"ג כ' הר"ן לא שלא יצא כלל אלא שלא עשה מצוה כתיקונה ומביא רא' מהכא אכן התוס' לעיל (ג א ד"ה דאמר) כתבו

שהפירוש הכא דמדאורייתא לא קיים מצות סוכה והנה התוס' בזה לשיטתם אזלו דגם שם בפסחים (ד"ה ואמרתם) נראה כוונתם דמן התורה לא יצא ידי חובתו דכתבו דאתיא מואמרתם זבח פסח דע"י אמירה נעשה פסח ואתקש מצה ומרור לפסח ולענ"ד פירושים אלו דחוקים הם ולולא דברי הראשונים הי' נלענ"ד לפרש מתניתין דפסחים שאין הפירוש דאם לא אמר טעם פסח מצה ומרור לא יצא ידי מצות הללן אלא לא יצא ידי ספור יציאת מצרים שהרי ספור יציאת מצרים בליל פסח הוא מ"ע מלבד ע' של הזכרת י"מ שהיא בכל לילה כמו שאמר ראב"ע הרי אני כבן שבעים שנה וגו' והיינו ע"כ כמו שכתבו הפוסקים דכל ימות השנה לא צריך בכל לילה רק להזכיר יציאת מצרים בק"ש אבל בליל פסח צריך להאריך בספור, אכן כדי שנדע כמה הוא שיעור לכל הפחות למען יצא ידי עשה של והגדת לבנך על זה קאמר ר"ג שלי"צא ידי חובת מצות ספור צריך להזכיר ג' טעמים של פסח מצה ומרור דבפסח צוה הכתוב כפי' כדכתיב ואמרתם זבח פסח הוא ל"ה וגו' ובמצה כתיב והגדת לבנך ביום ההוא לאמור בעבור זה דזה קאי על מצה ומרור כמו שאמר בעל הגדה בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שמצ' ומרור מונח' לפניך ועיין מה שכתבתי בשומר ציון (מכתב ר"א):

13. שו"ת רב פעלים חלק ד - אורח חיים סימן ב

בענין בתים של תפלין שאינן מרובעות ובענין הרצועות שמעובדים בידי גויים. הנה נודע בענין הבתים של תפלין ראש ויד שהיו עושיין פה עירנו בגדאד יע"א משנים קדמוניות ולא היו מרובעות עד שהם נראין בחוש הריאות שאינם מרובעות ולא אצטריך לבדקם במחוגה ובכלי המדה ...

ואנא עבדא עלה על לבי לחקור על עניינים אלה וכיוצא בהם בדבר שהוא פסול מדינא, והיו שוגגין בו רבים מקדמת דנא, אם נאמר ח"ו לא עלה בידם מצוה כתקנה, וכהלכתה כאשר ניתנה, למשה רבינו מהימנא, ומסרה לעדה נאמנה, א"כ ח"ו מהם תחסרנה, מצוה גדולה ועליונה, העומדת אל ראש פנה, הנוהגת בכל יומא ויומא ובכל זמנא ועידנא, ומלתא כדנא, אין הדעת יסבלנה.

גם עוד חקירה כזאת ג"כ המצא תמצא לפעמים באיש שכתב תפלין ונתנו למגיה החשוב הממונה על זאת ועשה לו הגהה ומקרה היה לו בטירדה אחת שהיה טרוד המגיה ההוא ושגג בהגהתו שנעלם ממנו טעות התפלין בחסרון או יתרון תיבה אחת או אות אחד וזה לבשו לפי תומו כמה שנים וכאשר פתח אותו לבדקו פעם שנית נמצא בו הטעות הנז' ונמצא זה לא קיים המצוה כמה שנים ובירך ברכה לבטלה ואיך זה איש תם וישר יהיה ערום ממצוה יקרה זאת כי גם עוד אפשר שלא נרגשו בטעות זו עד אחרי מותו וא"כ הלך ערום מן המצוה הזאת לבית עולמו ועוד בידו שגגת ברכה לבטלה גם זה דבר קשה מאוד לסבלו בשכל.

ועל זאת מצאתי תרופה אשר יצאה מפי רב קדמון שהביאו הגאון חיד"א ז"ל בדבש לפי והעתיק דבריו הרב הגדול מהרח"פ בספר לב חיים ח"ב סי' יו"ד /י/ שגם הוא ז"ל נתעורר בדבר כיוצא בזה וכתב וז"ל הנה ראיתי להרב הגדול חיד"א ז"ל בס' דבש לפי מערכת ד' אות ד' שהביא משם ספר שבלי הלקט ח"א כ"י שבלת ח' שכתב בשם גדול וז"ל וכל איש מקבל שכר כל מה שרואה בדעתו אם דעתו מכוון לשמים שהרי אתה רואה שתפלין שתפרן בפשתן פסולים כדאמר פרק אלו הלוקין אמר רב חזינן לתפילי דבי חביבי דתפרי בכיתנא ולית הלכתא כוותיה ובודאי דרבי חייא הגדול היה לו שכר תפלין כשאר החסידים ואעפ"י שתפירות בפשתן עכ"ל הרי נראה דאפילו דכפי ההלכה היו תפלין פסולים עכ"ז כל שלדעתו מכוין לשמים לקיים המצוה יש לו שכר תפלין ע"כ ע"ש.

ולכאורה י"ל הפך הנז"ל ממה ששנינו בסוכה פ"ב משנה ז' שאמרו לר"י בן החורני אם כך היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימיך ופירשו התוס' ז"ל בריש סוכה דף ג' ע"א בד"ה דאמר לך מגי וכו' שהכונה לומר דאפילו מדאורייתא לא קיים ע"ש, נמצא אע"פ שכונתו היתה לשמה לקיים מצות ה' אפ"ה א"ל אם כך היה נוהג לא קיים המצוה מימיו דח"ו היה יוצא ערום מאותה המצוה ועיין בתיו"ט.

מיהו הר"ן ז"ל בפרק יו"ד /י/ דפסחים משנה ה' כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא י"ח פירש לא יצא י"ח כראוי אבל לא יצא י"ח כלל לא קאמר ודכוותא בסוכה אם כן היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימיך לאו דוקא דהא לא הוי טעמא אלא משום דלא אתי לאמשוכי בתר שלחנו וכל היכא דלא נמשך לא סגי דלא יצא אלא ודאי כדאמרין עכ"ל שהביאו התו"ט בפרק בתרא דפסחים ע"ש ולפ"ז מ"ש לא קיימת הוא לאו דוקא אלא ר"ל לא קיימת מצות סוכה כראוי, אך הרב יעב"ץ ז"ל בלחם שמים בפסחים פקפק הרבה /על/ הר"ן ז"ל וכתב דבאמת האי פירושא דהר"ן ז"ל הוא דרביה הרמב"ן ז"ל במלחמות ומ"מ אדברה נגד מלכים ולא אבוש אטו לאו היינו דאפליגו ביה אמוראי פ"ק דברכות דרבי יוסף ס"ל עשה כדברי ב"ש לא עשה ולא כלום ופירשו לא יצא י"ח כלל וכו' ואם לומר שעכ"פ שכר מצוה יש לו אע"פ שלא קיים תקנת חכמים מגליה הא אדרבה אשכחן דנענש וכו' אלא שבזה יש לחלק בין כשעובר על ד"ת במזיד וכו' לא יהי ליה שכר מצוה לגמרי אבל שגג ולא קיים המצוה כתקנת חז"ל ועבר הזמן וא"א לתקנה מ"מ שכר מצוה בידו כיון שעשה כדן תורה אף שחסר תקנת חכמים אחר ששגג בה כן נ"ל דברים ברורים עכ"ד, ולפ"ז היינו דוקא שעשה מצוה כדן תורה אבל אם שגג ולא עשה המצוה כלל גם מדין תורה כגון שהיה בה פיסול הפוסל גם מן התורה אין לו שכר כלל ולא אזלינן בתר כונתו.

איברא שגם לדברי התוס' דפרישי לא קיימת מצות סוכה מימיך אפילו מן התורה אין מזה סתירה לדברי הרב הקדמון שהביא רבינו חיד"א כנו"ל דנ"ל ע"ד ההפלגה אמרו כן להעמיד ולחזק דבריהם במסמר קבוע וחזק כדי לקבוע ההלכה אצלו הזאת מכאן ולהבא אבל אה"נ גם הם מודים כי מה שעשה מקודם לפי תומו שחשב שהדין הוא כך ולבו שלם לשמים יש לו שכר שלם על מצותו והשתא ה"ה לכל פיסול מצוה שהיה בשגגה וטעות לא יגרע משכרו כלום כיון דלבו שלם לשמים ודלא כהרב יעב"ץ ז"ל דס"ל אם בשגגה לא קיים המצוה אפילו כדן תורה אין לו שכר כלל.

ואביא ראיה בס"ד לזה ממ"ש בגמרא דהוריות דף יו"ד /י/ ע"ב א"ר נחמן בן יצחק גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה שנאמר תבורך מנשים יעל וכו' ע"ש, הרי כאן המעשה עצמה עבירה היא עכ"ז כיון דהכונה היתה לש"ש =לשם שמים= יש לו

שכר גדול וכ"ש הכא בנ"ד בהיכא שהיה פיסול במצוה דאין כאן עבירה דאזלינן בתר כוונתו שהוא כיון לש"ש לעשות מצוה כי למראה עיניו זו היא מצוה גמורה ושלימה ועשאה לש"ש דודאי יש לו שכר שלם ואפילו היכא דהוה בה נמי עבירה כגון ברכה לבטלה בענין פיסול תפילין וכיוצא מ"מ הנה זה נקרא עבירה לשמה ולא גרע מהא והרי אמרינן עבירה לשמה יש לה שכר גדול דכתיב מנשים באהל תבורך מאן נינהו שרה רבקה רחל ולאה וגם לפי המסקנא הא מסיק דעבירה לשמה היא כמצוה שלא לשמה דיש לה שכר ודוק היטב.

14. לבוש אורח חיים סימן תרמ סעיף א

נשים פטורות מן הסוכה, ... ואע"ג דבד' כוסות דהוי ג"כ מצות עשה שהזמן גרמא ואמרינן דנשים חייבות, [1] י"ל דשאני ד' כוסות שהם מצות דרבנן ועשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ולא חילקו ביניהם בין זכרים לנקיבה דלא ליתו להקל בהו גם האנשים, אבל סוכה דאורייתא ליכא למיחש להכי. [2] ועוד נ"ל דשאני ד' כוסות הואיל ותיקנוהו רבנן בעת אכילת המצות וע"י סעודת מצה, וכיון שהנשים חייבות במצה מן התורה אע"ג שהיא ג"כ מצות עשה שהזמן גרמא כמו שנתבאר במקומו, חייבינהו רבנן ג"כ בד' כוסות שהתקינו עם המצה זכר לאותו הנס, אבל בסוכה לא מצינו שום דבר שהם חייבין מן התורה, דכללא הוא דכילל התורה כל המצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות כדילפינן לעיל מקראי.

15. ערוך לגר מסכת סוכה דף כח עמוד ב

וראיתי בשער המלך ריש הל' מצה שכתב בשם מחבר אחד שנראה מדבריו דבסוכה לא שייך הסברא שאף הם היו באותו הנס ע"פ גרסת הירושלמי שגרס שהיו באותו סכנה, ע"ש שהסכים עמו אכן מדברי התוס' פסחים (קח ב ד"ה היו) נראה שכוונת התוס' דגם להירושלמי שייך לענין סוכה ג"כ סכנה וכן נראה שהרי העננים היו מסככים להם מנחש שרף ועקרב ואין לך סכנה גדול' מזה במדבר הגדול והנורא:

16. מגן אברהם סימן תרל"ט

ח איש ואשתו - כ"מ בריש ערכין דאמרינן דכהנים פטורים בעידן עבודה ע"ש וצ"ע דבסוכה דף כ"ח סד"א תשבו כעין תדורו מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו קמ"ל דנשים פטורות וי"ל דמ"מ הבעל אינו חייב בסוכה אלא במקום שיכול לדור שם עם אשתו ואם לאו ה"ל מצטער ופטור לישן שם וכ"כ של"ה ע"ש ומ"מ צ"ע דהא אם עשה הסוכה במקום שאינו יכול לישון לא יצא כמ"ש סי' תר"מ סי"ד בהג"ה וא"כ אם אין לו סוכה מיוחדת לא יצא כלל וע"ק דבגמרא אמרינן שכל ישראל ראויים לישב בסוכה א' ע"ש וצ"ל דמ"מ כיון שיכול לישן שם לבדו הסוכה כשרה דהוי דירה ומ"מ הוא פטור דמקרי מצטער:

17. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף כח עמוד ב

ושיעור קטן שהגיע לחנוך אינו שוה בכל המקומות אלא כפי הענין שהייב לחנכו בו, דלענין יום הכפורים אית ליה חד שיעורא, והכא גבי סוכה שיעורא אחרתא בשאינו צריך לאמו שראוי לחנכו, ובלולב אמרו קטן היודע לנענע חייב בלולב, ובתפילין אמרו קטן היודע לשמור תפילין חייב בתפילין, וכן בכל דבר ודבר כפי מה שהוא. והכא אמרינן היכי דמי קטן שאינו צריך לאמו אמרי דבי רבי ינאי כל שנפנה ואין אמו מקנחתו רשב"ל אומר כל שניעור משנתו וקורא אימא אימא ושתיק, ולא אתפרש האי שיעורא ונקטי רבנן מבין ו' ולמעלה, מדאמרינן (בעודו בו) [בערובין] (פ"ב א') קטן הצריך לאמו יצא בערוב אמו ופריש התם דהיינו עד בן ו', ומיהו התם אמרינן דכי איתיה לאבוה במתא הוי צריך לאמו כבר ד' וה', ולגבי סוכה שאביו מחנכו אבוה במתא חשיב לעולם והוי שיעורא כבן ו', מפי מורי נר"ו.

18. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף כח עמוד ב

הא דאמרינן ושמאי מחמיר, לא גרסינן ושמאי מחמיר על עצמו היה, דבהא מילתא דליכא חיובא אקטן מדאורייתא ולא על אביו מדרבנן שעדיין לא הגיע לחנוך אינו בדין להחמיר על עצמו כ"כ לפחות את המעזיבה והוי בכלל מי שאינו מצווה בדבר ועושהו, אלא הכי גרסינן ושמאי מחמיר ומעשה כו', ובעי למימר ומחמיר מן הדין דקסבר שאביו חייב בה מן התורה דתשבו כעין תדורו איש ובניו, דלגבי דידיה מידריש הכי אע"ג דלא דרשינן ליה לחייב אשה בסוכה, אי נמי והוא הנכון מחמיר בחנוך קטן בסוכה מדרבנן לחייבו שיאכל עמו בסוכה כיון דאפשר וחזי להכי, שכן הדין בכל מצוה לחייבו בחינוך כל זמן שאפשר וראוי לכך, ורבנן סברי דכיון דאמו פטורה מן הסוכה אין ראוי לחינוך סוכה בעוד שצריך לאמו דליכא לאפרושיה מינה.

19. שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרמ סעיף ב

קטן שאינו צריך לאמו, שהוא (ד) <ב> ב כבן [ב] חמש, כבן שש, ג חייב בסוכה מדברי סופרים, כדי (ה) לחנכו במצות.

20. מגן אברהם סימן תרמ

ג חייב בסוכה - ואמו אינה חייבת לחנכו כמ"ש סימן שמ"ג אך י"א שהב"ד מחוייבים לחנכו ולכן אע"פ שאין אביו כאן אין להקל שיאכל חוץ לסוכה (ת"ה סי' צ"ד) עסי' תרי"ו, ומ"מ משמע דאחר לא יכול להאכילו בידל' כמ"ש סימן רס"ט:

21. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן תרמ

(ג) חייב מ"א. ומה שכתב דאחר "לא" יכול להאכילו בידים, לכאורה ראוי להיות יכול להאכילו בידים, דיש חילוק בין אכילת איסור, ובין היתר בזמן האסור. כמו שכתב [מ"א] ריש סימן רס"ט, וי"ל בזה. ...

22. מחצית השקל אורח חיים סימן תרמ

(ג) חייב כו'. אך יש אומרים שהבית דין כו'. דתליא בשני תירוצי התוספות [ישנים, יומא פב, א ד"ה בן] שהביא התרומת הדשן, שהתוספות הקשו דבסימן תרי"ו [סעיף ב] מבואר, והוא משנה ערוכה [שם], דמחנכים הקטנים לשעות להתענות ביום הכיפורים. ובעלמא אמרינן [סימן שמג] קטן אוכל נבלות אין בית דין מצווים להפרישו. ותירצו לחד תירוץ דאין חיוב החינוך כי אם על האב, ולא על האם ולא על הבית דין, ולכן אם אין האב כאן, רשאים להאכילו חוץ לסכה. עוד הביא תירוץ שני, דיש חילוק בין מצות עשה למצות לא תעשה, ואפילו תימא דלא תעשה חמיר מעשה, מכל מקום אין שייך חינוך כי אם במצות עשה, ולכן באוכל נבלות דהיא לא תעשה, אין בית דין צריכים להפרישו. מה שאין כן חינוך עינוי ביום הכיפורים דהוא חינוך לקום ועשה. אם כן גם על הבית דין חל חיוב החינוך. ולאשר תירוץ האחרון נראה לתרומת הדשן עיקר, וכמו שדייק שם, ולכן כתב אע"פ שאין האב כאן אין להקל כו'.

23. שו"ת שבות יעקב חלק ג סימן מה

שאלה בסוכת שנת תפ"ג היה פה ק"ק מיץ ימי גשמים דהיינו שני ימים קודם החג התחילו לירד ימי גשמים עד שנתמלא הסכך במים וירדו הגשמים טיף להדי טיף וגם בלילה עדיין ירדו קצת גשמים דהיינו נהילא בתר מטרא ונשאלתי כיצד יש לנהוג כי קצת רצו לומר שימתינו עם הסעודה עד קרוב לחצות הלילה ויש שרצו לדחוק עצמם לאכול בסוכה אף שירדו טיפין הרבה מ"מ רצו לעשות כובע ישועה בראשם להציל עצמם מן הגשמים בכך נשאלתי כיצד יש לנהוג למעשה.

תשובה לא ידעתי איך מלאו לבם לעשות כן להתחכם יותר מחכמינו ז"ל להחמיר בחומרות יתירות יותר ממה שהחמירו בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים ז"ל אמת שבספר מהרי"ל הוזכר קצת מחומרא זו שכתב וז"ל ופעם אחד אמר מהרי"ל סג"ל אם ירדו גשמים בלילה ימתין עם הסעודה עד שיכלו הגשמים ואף אם ימשוך עד חצות מ"מ ימתין אולי יעצרו עכ"ל אכן בתשובת מהרי"ל סימן קפ"א דף כ"ה ריש ע"ג מה שנדפס בדפוס הענוא כתב וז"ל מ"ש במרדכי דהר"ר שמואל הצריך להמתין עד חצות תשובת מהר"מ היא אבל לא ראיתי רבותי נהיגין כך אלא בעת האוכל אזלינן בתר האי שעתא כדמשמע לשון שאר רבותיו דישער אדם בעצמו אם הי' יוצא מביתו מפני צער כזה כדאיתא בהגהו' מיימוני עכ"ל תשובת מהרי"ל ובודאי התשובת הם עיקר וכ"כ בתשובת מהרי"ל עצמו סימן ע"ו דהתשובת הם עיקר כיון שפסקו כן הלכה למעשה אף קצת פוסקים חולקין עיין בכ"ג ע"ש וכ"כ בספר הדרת קודש וכן עיקר מלתא בטעמא דאם ימתין עם אכילת בני ביתו הגדולים והקטנים אין לך מניעת שמחת י"ט יותר מזה וכן כל הפוסקים הראשונים לא הזכירו המתנה זו לענות נפש בי"ט וכ"כ המ"א בסימן תר"מ ס"ק ט"ו בפשיטות יע"ש.

ועל הכת הנ"ל שרוצים לדחוק את עצמן ולאכול בסוכה אף שירדו טיפין הרבה בודאי לא שפיר עבדי כדאי' בירושלמי פ"ק דשבת וז"ל דכל הפטור מאיזה דבר ומחמיר על עצמו ועושה נקרא הדין וכ"כ הגהות מיימוני פ"ו מהל' סוכה וכ"כ בש"ע א"ח סימן תרל"ט וכ"כ בתשובת מהרי"ו סימן קצ"א בהל' סוכה כי דרכיה דרכי נועם ואיכא ביטל שמחת י"ט וכן כתבתי בספרי חק יעקב סימן תע"ב ס"ק יו"ד ודלא כתשובת באר שבע שהניח בצ"ע דמצינו כמה פעמים שהחמירו בדבר שאנו פטורין ובאמת יש לחלק כמ"ש שם ועוד כיון דבש"ס מדמה דין זה לעבד שמוזג כוס לרבו ושפכו על פניו ואם יחזור למוזג בע"כ בודאי יכעיס עליו יותר כיון שמסרב ועושה נגד רצונו בודאי נקרא חסיד שוטה והדין אלא העיקר כמבואר לפנינו בש"ע והסכמת הפוסקים לילה הראשונה יקדש בסוכה ולאכול כזית בסוכה ולברך כדינו לישב בסוכ' ובלילה שני' יאכל בביתו ויקדש בביתו רק סוף האכילה יאכל כזית בסוכה בלי ברכה ויברך ברכת המזון בביתו כנ"ל הק' יעקב.

• עיין בבכורי יעקב [תרל"ט אות לט] -מתי זה סימן קללה

24. שו"ת שבות יעקב חלק ב סימן י

ימי מעונן וערפל שהיה א"א לראות הלבנה בחידושה ולקדשה ונשאלתי מאיזה ב"ב ששמעו מאיזה רב שגזר תענית על הציבור בשביל זה שלא היו יכולין לקיים מצות קדוש לבנה באותו חדש אם דבריו יש על מי שיסמכו מש"ס ופוסקים ראשונים. תשובה אף שטעמו נעלמה מאתי ואולי יש לו קבלה מרבו בדבר זה קבלה נקבל אבל לדין יש תשובה והנה לכאורה יש לדין זה מקור בש"ס דסוכה דף כ"ה ע"ב במתני' ירדו גשמים מאימתי מותר לפנות משתרחק המקפה משלו משל למה הדבר דומה לעבד שבא למוזג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו ומפרש שם בש"ס דהוי כאלו שפוך לו רבו קיתון על פניו של עבד ואמר לי' אי אפשר/אפשר/ בשמושך ע"כ ומה"ט כתב מהרי"ל והובא ג"כ בש"ע ס' תרל"ט סעי' ז' בהג"ה דכשיוצא מן הסוכה מכה גשמים אל יבעט ויצא אלא ינהג כנכנע כעבד שמוזג כוס לרבו ושפכו על פניו ע"כ וא"כ גם בנדון שלפנינו ראוי להיות נכנע כיון שנעלמה מאתנו בענין שלא היה באפשר לקדש הלבנה שהוא כהקבלת פני שכי' ואין מקום לבעל דין לחלוק ולומר דשאני התם שישב בסוכה והתחיל במצוה לשמש לפניו במצוה זו וירדו גשמים נראה שאינו חפץ בשימושינו משא"כ בנדון דידן שלא היו יכולין לקדש הלבנה כלל ולא התחיל עדיין במצוה כלל ואף דחילוק זה הוא נגד הסברא מ"מ יש לכאורה קצת ראיה לחילוק זה מדק"ל כדעת רוב הפוסקים דבלילה ראשונה צריך לאכול כזית אף אם ירדו גשמים ואי אמרינן הגשמים הם הסימן קללה שהקב"ה אינו חפץ בשימושינו אמאי יאכל בסוכ' לילה ראשונה הא הוי כמצוה הבאה בעבירה לעשות נגד רצון וחפץ הבורא ית' ח"ו אלא ודאי כיון דירדו גשמים קודם שהתחיל במצוה אין זו סימן קללה כלל מה שא"כ אם כבר התחיל במצוה וכמו שחלקתי אי משום הא לא תברא דהא סתמא אמרינן בריש תענית שהגשמים סימן קללה חג משמע אפילו בלילה ראשונה שלא נכנס עדיין בסוכה ג"כ הוי סימן קללה וה' דמחוייבין לאכול בסוכה לילה ראשונה אף אם ירדו גשמים היינו מגזרת הכתוב מג"ש דהג המצות וכמבואר בטור וב"י ס' תרל"ט ובר מן דין הוא נגד הסברא לחלק כן דאדרבה יותר טוב שעשה מקצת המצוה ונאנס מלא עשה כלל וא"כ נראה לכאור' דהוראה זו לענין תענית יש לו על מה שיוסמך ברם כד מעיינן שפיר יראה דכל זה הוא בנין קבוע על יסוד רעוע דהרי להדיא אמרינן ריש ברכות דף ו' וי"ו ובשבת דף ס"ג וקדושין דף מ' אמר רב

אמי חשב לעשות מצוה ונאנס מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה ואם כן מה חשש יש בזה על שלא קידשו הלבנה מחמת אונס מן

השמים עכבו ואין להחיות ולומר דעל כרחיק הא דרב אמי לאו דהלכתא היא דכיון דהוא נגד סתמא דמתני' דסוכה והסכמת הפוסקים דאע"ג שכבר עשה בפועל הסוכה ונאנס הוא ליה סימן קללה מכל שכן במחשבה בעלמא זה אינו דהא מרא דהאי שמעתא שפסק שצריך להיות נכנע הוא ניהו מהר"ל והא פסק להדיא בהלכות ראש השנה אצל שופר וז"ל אמר מהר"ל הא דאמר כל שנה שאין תוקעין בתחילה מריעין לה בסופה היינו דווקא שהן מזידין שלא לתקוע אבל אם נתבטלה התקיעה מחמת אונס לא יאונה להם כל און עכ"ל ונראה לי פשוט דמקור של מהר"ל הו' דלמד דין זה מהאי סוגיא ההושב לעשות מצוה ונאנס מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה איברא שלא נעלם מאתי שבעל הלכות גדולות בראש השנה כתב להיפך וז"ל אמר רבי יוחנן כל שנה שאין תוקעין בו בתחלה מריעין לו בסופה מ"ט דלא מערב שטן פירש ולא דאיקלע ראש השנה בשבת אלא דאיתליד אונס' עכ"ל והובא דברי הלכות גדולות אלו בטא"ה סימן תקפ"ה והט"ו סימן תקפ"ה ס"ק וי"ו הרגיש בסתירת דברים אלו ומה שרוצה ליישב דבריהם שלא יהיו כסותרים זה את זה ובאמת כל מעיין היטב בלשון הש"ס ובלשון הלכות גדולות ומהר"ל יראה שאי אפשר להשוותם כלל לפי דרכו אלא נ"ל לחלק בגוונא אחרינא כפי מה שמצינו כמה פעמים לחלק בש"ס ופוסקי' בין אונסא דשכיחא דה"ל לאסוקי דעתא או אונס' דלא שכיחא ובודאי גם מהר"ל שפירש הא דמריעין/ דמריעין/ לה בסופה שהן מזידין לאו מזידין ופושעים ממש קאמר דא"כ תקשה מאי מקשה הגמרא מ"ט הא הטעם פשוט שעברו בזמנא דהתורה וכל מי שעובד במזיד על אחת ממצות התורה ודאי ראוי לעונש וכל מי שאומ' שהק"בה וותרן וויתר חייו ובפרטות בציבור שבו דנפישא חטאו ומאי צריך הש"ס למצוא טעם לענשם ומה"ט לא רצה בעל הלכות גדולות לאוקמה במזיד אלא ודאי מירי שנאנסו באונס דשכיח ואלו היה מן הורזין ומצות היה אפשר לשמור מאונס זה להכי מריעין/ דמריעין/ לה בסופא כיון דלא מערב והו' להו לאסוקי אדעתיהו ולשמור מאונס זה ומשו' הכי הו' כמזידין וזה גם כן כוונת הש"ס במנחות דף צ"ט גבי השוכה דבר אחד ממשנתו יכול אפי' מחמת אונס דהיינו אונס כזה שאם היה מן הורזין מאוד מאוד ולמד בתמידות לא היה שוכה וכן משמע להדיא באבות פ"ג ע"ש משא"כ אם נאנס באונס דלא שכיח דלא הו' לאסוקי אדעתיהו ודאי אפשר לסם/ להם/ להנצל מאונס כזה ודאי לא יאונה להם כל און והם בכלל כל החושב לעשות מצוה ונאנס דהו' כאלו עשה מצוה. ובוזה אתי שפיר דעת מהר"ל ואינו חולק על דברי בעל הלכות גדולות כי מסתמא דברי בעל הלכות גדולות אינם נגד סוגיא סתמא דהש"ס ההחושב לעשות מצוה ונאנס וכן מקומנו מוכרח מהיווצר הש"ס ליתן טעם דלא מערב שטן משמע דבשאר מצוה שנאנס לית לן בה כסתמא דהש"ס אי בעית אימא קרא כדכתיב ולחושבי שמו אב"א סברא דהא אפילו עשה עבירה בפועל ע"י אונס רחמנא פטריה מכל שכן בזה שהוא בשב ואל תעשה ע"י אונס שאינו נענש על ביטול מצוה זו והו' כאלו עשהו

ומהאי דסוכה שצריך להיות נכנע כמ"ש מהר"ל כדי שלא יסתר דברי עצמו וסוגית הש"ס איהו מוקי נפשיה לחלק **דדוקא התם בסוכה שצריך לילך**

מדירתם דירת קבע לדירת עראי ומה"ט הו' במקום גלות ואי לא שמראה הכנעה יאמרו ששמה בלבו בגשמי' כדי לפטור

ממצוה/ ממצות/ סוכה ואין מחשבתו שלימה נעשיי' /לעשיית/ מצות זו לכך צריך הכנעה כדי שיהא ניכר מחשבתו מתוך

מעשייו שמחשבתו לטובה ותו אינו נענש בדבר זאת ועוד אחרת דהתם הו' דומה למשל ממש כמו ששופכן לו קיתון על פניו כן שופכן עליו גשמים ובאמת משל היה ואין ללמד ממנו למקום אחר וגם שם בעצמו לא מצינו רק שינהג בנכנע ולא הוזכר תענית כלל ומצינו בש"ס שחכמים הקילו כמה פעמים אפי' על טורח ציבור ומכ"ש שלא לטרוח את הציבור בתענית כנ"ל

25. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן לט אות ו

אם יש לעשות נויי סוכה דווקא בדברים שדרכם להשתמש בבית, משום כעין תדורו

בענין נויי סוכה, שיש מי שפרסמו שאין לעשות נוי סוכה מדברים שאין דרך להשתמש בבית, דבעינן כעין תדורו. **הנה כעין**

תדורו לא שייך לעשיית הסוכה, אלא להישיבה, בכל מקום שנדרש זה בגמ'. כהא דתניא בדף כ"ח ע"ב, תשבו כעין תדורו, דכל שבעת הימים עושה סוכתו קבע

וביתו עראי, דכלים נאים ומצעות נאות מעלן לסוכה, אוכל ושותה ומטייל בסוכה, ומשנן בסוכה. וכהא דרבי אליעזר דריש מזה שיאכל י"ד סעודות בסוכה, מה דירה אחת ביום ואחת בלילה, ורבנן דרשי לקולא, מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אף סוכה נמי אי בעי לא אכיל, בדף כ"ו ע"א. ואב"י אמר זה לטעם על מה ששומרי גנות ופרדסים פטורים מן הסוכה (כ"ו ע"א). ורבא שאומר טעם דא"ל לעשות שם סוכה משום פרצה קוראה לגנב, ופליגי שם לדינא על אב"י, דהא אמר מאי בינייהו איכא בינייהו דקא מנטר כריא דפירי, דלרבא חייב ואיפסק כן לדינא בטור ושו"ע סימן תר"מ (סעי' י') ובכל הפוסקים, הוא דווקא שם מטעם שכתב הר"ן (י"ב ע"א מדפי הר"ף ד"ה רבא אמר), והובא במג"א ס"ק י"ז, דכיוון דכל השנה הוא דר שם ה"ל לישן שם גם בסוכות באותן כלים שישן שם במשך השנה, דשפיר הו' זה כעין תדורו להזמין שצריך לשמור גנות ופרדסים. ואב"י סובר דכעין תדורו הוא לשתם דירה, ולא למה שישן שם מפני ההכרח. [מש"כ הר"ן כיוון שכל השנה הוא דר באותן הבתים שבגנות, ה"ה כשדר השומר כל השנה כשהוא ישן בחוץ בלא שום בית, נמי היה שייך לחייב לרבא לישב בסוכה במקום ששומר, שמינטר כריא דפירי חייב אף שכל השנה דר שם בלא בית כלל, וכלשון המג"א שלא הזכיר זה שדר בבתי, אלא כתב שהוא דר שם, וצ"ע על מה שהר"ן כתב זה. ואולי לרבנן, שאף שבכל השנה דר שם בבית שנבנה שם, אין לחייבו בסוכה. משום שאולי יסמוך הגנב על מה שאיכא מצוה בישיבה דסוכה, שיחשוב שבשביל זה ישהה שם יותר זמן בכל פעם שיושב בסוכה, ויסיפיק לגונב]. ופשוט שגם התוס' (ד"ה פרצה) שכתבו שמה שחלק רבא בטעם פטור השומרים לאו משום דלית ליה לרבא דרשא דתשבו כעין תדורו, נמי מודים דדווקא בכאן פליגי רבא כמו

שהתבאר, אלא שלא אסקו זה. אבל לא שייך זה לבניין הסוכה, **דאף לכתחילה עושה דפנות הסוכה מדברים שאין עושיין בית קבוע, אף כזה**

שהוא רק לימות החמה בלבד, וכן הוא לענין עשיית נוי וקישוטים, שלא שייך זה. דאף מי שאינו רגיל לקשט כותלי

ביתו, אף לא לשבת ויו"ט, יש לו ליפות ולקשט כותלי סוכתו משום חשיבות המצווה, שמפורש בברייתא בדף י' ע"א שתניא עיטרה בקרמין ובסדינין המצויירין, וכן איתא בכל הפוסקים ובש"ע סימן תרל"ח (סעי' ב') והוא פשוט וברור (ועיין לקמן סימן מ' אות ד', שכל זה הוא רק בדברים שהיה שייך לקשט בהם את הבית, אלא שמחמת עניותו, או מסיבות אחרות אינו עושה כן. או בדברים ששייך לקשט בהם רק סוכה שעומדת לז', ולא דירת קבע. אבל לא בדברים שלא שייך כלל לקשט בהם את הבית, שאז אינם נוי סוכה, אלא נוי מצווה).

26. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן מ

אם יש לעשות נויי סוכה דווקא מדברים שראוי לקשט בהם את הבית

בענין נוי סוכה הנכון כאשר כתבתי שהוא לעשות; ובסדינין המצויירין שזה וודאי דבר השייך לעטר בהם כותלי הבית. שלכן אף שאדם זה מפני עניותו וכדומה אין דרכו לעטר ביתו אפילו בע"ש לכבוד שבת, מצווה עליו לעטר סוכתו. משום דמהראוי הוא לעטר ביתו לכבוד שבת ויו"ט, שלכן הוא בכלל תשבו כן תדורו. וכן שייך לעשות נויי סוכה במיני אוכלין ומשקין בכלים נאים, כדתניא בברייתא דסוכה דף י' ע"א, עיטרה בקרמין ובסדינין המצויירין ותלה בה אגונים שקדים אפרסקין ורימונים פרכילי ענבים ועטרות של שבולין יינות שמנים וסלתות, ופרש"י שנותנין בכוסות של זכוכית לנוי. ואף שבבית לא מצינו שמעטרין בזה, מ"מ בסוכה שעיקרה הוא לאכילה, שייך להחשיב זה לעיטור. וגם בסוכה שבהכרח ישארו כל ימות החג משום שהוקצו למצוותם הו' אלו לנוי, ובבית שבכל שעה שייך שישירו אותם לאכילה לא שייך שיחשיבו זה לנוי. וכן דברים שאינם מתקיימים בקביעות אלא רק לימים אחדים, שבבית לא יתלם בכותלים, דאין טעם שישנה בקשטים בשביל איזה ימים מאחר שלא שייך שיעשה כן כל השנה. ובסוכה שהוא רק לז' וח' ימים, הוא שייך לעטרו, שלכן טוב לקשט בהם הסוכה. **אבל דברים המתקיימין, ומ"מ אין הדרך להתקשט בהו בית הקבוע, אין טעם לקשט בזה הסוכה. ואם יש בזה נוי, יש בזה נוי מצווה ולא נוי סוכה.** ויש אולי להסתפק אם יאסרו מליהנות בהן, דאולי אין בה איתקצאי למצווה, כיון שהוא נוי בעלמא. וגם אולי טעם ביזוי מצוה ליכא בהסרת נויין כאלו שלא שייכין להסוכה, כיוון דאין הדרך להתקשט בהם כותלי ותקרת בית קבועה, ויש לעיין בזה (ועיין לעיל סימן ל"ח סעיף ו') שלא שייך תשבו כעין תדורו בבניין הסוכה אלא רק בישיבה בה, ונראית כוונתו שמכל מקום בדברים שאין דרך כלל לקשט בהם בית, לא שייך שמיפה בהם את הסוכה לשיביה).

ומה שהבאת מהשל"ה שמסיק (ח"ג מסכת סוכה - י"ג ע"ב בד' יזעפאף) אחר שהביא ברייתא זו, על כן ראוי לעשות כן וכל המרבה הרי זה משובח, אין כוונתו כל המרבה עוד ממינים אחרים שלא שייכין לקשטי בית ואינם גם מיני אוכלין שיהיה קושיא ממנו על דברי, אלא כוונתו כל המרבה לקשט הסוכה ממינים אלו שנקט בברייתא דהוא קרמין וסדינין ומיני אוכלין ומשקין בכלים יפין. וגם מוכרח כן, דהא אחר שהביא לשון הברייתא, כתב אפילו שיחתן של ת"ח הוא תלמוד דמכאן נראה שהיה מנהגם כן לחבב מצות הסוכה וליפותה בקרמין וסדינין ולתלות בה פירות חשובין עכ"ל. דהוא משום דהוקשה לו להשל"ה על שהאריך התנא דברייתא למיפרט מינים הרבים שעטרה בהן, שאין בזה לכאורה שום צורך להדין שמסיק התנא דאסור להסתפק מהן, והי"ל לקצר ולמיתני סתם עיטרה באיזה דבר אסור להסתפק ממנו. לכן מסיק דאין לומר דהוא שיחה בעלמא, דמאחר דנקט עיטרה הוסיף לומר כדרך אינשי שמאריכין דבריהם לפרש יותר ולומר אף פרטים שאין צורך בהם. דהא אפילו שיחתן של ת"ח הוא תלמוד. דלכן מכאן נראה שהיה מנהגם לחבב מצוות הסוכה וליפותה בקרמין וסדינין ובפירות חשובין, היינו לא שכוונת התנא דאם נזדמן כך אסור, אלא שכן היה המנהג מצד חיוב המצווה. שלכן מסיק דראוי לעשות כן ככל מנהגים הטובים, שכל הדורות צריכין להתנהג כן, ליפות הסוכה בקישטים שעושין בבית קבוע כהא דקרמין וסדינין וכן לתלות בה פירות חשובין שהוא נוי לסוכה אף שבבית אין עושין כן, והוא מטעם שכתבתי. וגם שכל המרבה מקישוטיין אלו ה"ז משובח. והוא ראייה מהשל"ה למה שכתבתי שלא כל דבר שעושה לנוי הוא בדין נויי סוכה, ואף שיש ודאי דברים נאים אחרים וגם כאלו שעוד יותר נאים, אינו בכלל מנהג זה, ואין להם שם נויי סוכה אף אם יש להם חשיבות להקרא נויי מצווה, אבל לא נויי סוכה, שאינם בכלל המנהג. וגם אית לנו ספק שאולי לא נאסרו כלל כדלעיל.

ולשון ספר סדר היום שהבאת שכתב מדקדקים לנאותה בכל דבר נאות לה, הוא לשון סתום. שיש לפרש דבר נאות לה היינו קישוטי כותלי ותקרת בית בקרמין וסדינים, שמחדש בזה שלא דוקא קרמין וסדינין, אלא כל מה שהוא מנהג העיר בקישוט בתיהם שאפשר שאיכא שינויים לפי הזמנים ולפי המקומות, שא"כ לא פליג. אף שטעמו שמסיק, וזה עיקר כל המצוות שיהיה האדם שמח וטוב לב לזכות בעשייתה עד שמפני כך עושה בה תוספת טובה יותר ממה שנצטווה מפני חיוב מצווה, שייך בכל דבר נוי אף בדברים אחרים, מ"מ הא שייך גם כשעושה בנויים שהזכר, ולכן אין צורך לנויים אחרים. או שהוא לא קאי על נויי סוכה אלא על נויי מצווה, שגם מצוות סוכה בכלל, אף שאין להם חשיבות נויי סוכה. ואף אם יהיה חילוק בדין האיסור, שווין לענין הטעם שכתב. ולדינא, אף אם פליג, הנכון כדכתבתי וסובר כן גם השל"ה דלעיל.

ה. אם מותר לסכך בנסרים שמשמשים בהם לבניין

ובדבר נסרים שמשמשים בהם בבניין, אף רק נסרים דקים שמשמשים בהם לבניין בתים קבועים אף רק לעשות הרצפה, יש לפעמים פסול לפ"מ שבארתי בחדושי באורך בדף י'. לכן לפי מנהגנו שאיתא בסימן תרכ"ט סעיף י"ח דנהגו שלא לסכך בנסרים כלל, גם אלו נסרים דקין שעושין מהם רצפות הם בכלל המנהג. וגם הא ודאי שייך לעשות מהן תקרה כמו רצפות, שלכן שייך נמי בכלל האיסור דיש שירצו לעשות מהן גם תקרה. אך הדקין יותר מאלו שעושין רצפה אין לאסור. ואם אין משופין, שאין ראויין לרצפה ולתקרה הנראית, יש להכשיר. והנני זקנך אוהבך בלוי"נ, משה פיינשטיין.

27. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף כח עמוד ב

תנו רבנן כל שבעת הימים כו' הא במיגרס הא בעיוני. יש שפירשו דמגרס דהוי קבע בסוכה ועיוני דהוי עראי חוץ לסוכה, ואית דאמרי דעיוני בסברא הוי קבע טפי ובעי סוכה, ולחומרא עבדינן בתרווייהו כל היכא דליכא טירדא ואפשר התם, דאי לא הוה ליה כמצטער שהוא פטור מן הסוכה.

28. שערים מצויינים בהלכה

משנה כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע. ובגמרא ילפינן לה מדכתיב "תשבו שבעת ימים" תשבו כעין תדורו. וצריך ביאור, היאך אמרינן הכא דעושה סוכתו קבע, הא קי"ל לעיל (כג.) דסוכה דירת עראי הוא, וכן איתא לעיל (כ.) "בסכות תשבו שבעת ימים" אמרה תורה צא מדירת קבע ושב בדירת עראי. ונראה דאיה"צ דעצם הסוכה היא דירת עראי, מ"מ צריך לישוב בה בדרך קבע, משום דהלשון "תשבו" משמע קבע [כגון] (ריש פ' וישב) "וישב יעקב", וכן (תבא כו-א) "וירשתה וישבת בה", והביא רש"י שם דברי הגמ' קידושין (לו.) דהיינו לאחר שכבשו את הארץ וחלקוה, והיינו בקביעות, ועי' בירושלמי כאן. ועי' ברא"ש לקמן (פ"ד סי' ג) שכתב "בסכות חשבר" פי' תתעכבו כמו "וישב העם בקדש" וכן "ופתח אהל מועד"